

Intervju sa visokim predstavnikom Valentinom Inzkom

Razgovarao: Erol Avdović

Dnevni avaz: I ovog puta prate Vas horske kritike, ne samo predsjednika RS Milorada Dodika nego i drugih iz manjeg bh. entiteta – koji kažu da Vi u UN-u redovno predstavljate situaciju u BiH lošijom nego što jeste. Šta bi se, zapravo, dogodilo ako OHR stvarno ne bi bio u BiH, bi li zemlja ponovo kliznula u sukob?

Valentin Inzko: Ne bih ja svoju političku snagu precjenjivao, a ne bih odgovarao ni na hipotetička pitanja – šta bi bilo kada ne bi više bilo međunarodne zajednice u BiH. Ali, ja sam siguran da je ona još potrebna u BiH. I u takvom sastavu kakav je sada. Imamo još evropsku vojsku, tu je EUFOR, evropsku policiju i tu je još specijalni predstavnik i šef Delegacije EU Peter Sorensen. I tu je još visoki predstavnik. Mislim da je ta konstelacija potrebna. A, naravno, mi svi želimo, pogotovo ja želim, da međunarodna prisutnost bude sve manje potrebna u BiH.

Rok trajanja

Dnevni avaz: Ipak, ti bh. političari pokazuju vidnu nervozu zbog Vašeg produženog boravka u BiH. Možete li reći koliko dugo i zbog čega će se još produžavati “rok trajanja” OHR-a?

Valentin Inzko: Više puta naveo sam primjer moje zemlje, gdje su pobjedničke – savezničke snage oslobodile Austriju i ostale deset godina. Sve dok nisu bile sigurne da se nacizam neće vratiti. A kada su bili sigurni da se demokratija konsolidirala, onda su odlučili da se povuku, tek 1955.

godine. To je neki sličan model koji ja vidim za BiH, da se međunarodna zajednica povuče kada se dođe do toga da su stvari nepovratno dobre i da je Bosna na sigurnom putu prema Briselu. A u Briselu su, kao što znate, dvije organizacije – Evropska zajednica i NATO. Ali, BiH je već potrošila 16 godina i, iako se skoro svi zaklinju u Brisel, čini se da mnogima faktor vremena na tom putu malo znači.

Dnevni avaz: Vas optužuju da ste kao ljekar koji liječi ljude od bolesti od koje više ne boluju?! Dodik Vas je zbog toga u pismu tužio generalnom sekretaru UN-a Ban Ki-munu sugerirajući da Vi sebi u BiH izmišljate posao. Kako na to odgovarate?

Valentin Inzko: Bio bih sretan da sam posljednji visoki predstavnik, a pogotovo bih bio sretan da visoki predstavnik nije uopće potreban. Dejtonski sporazum je sporazum o miru, i Ustav je tamo dogovoren samo kao aneks. Kreatori Dejtona bili su svjesni toga, da Ustav nije perfektan. Recimo tamo su zaboravili ugraditi instituciju vrhovnog suda. I zbog toga je pored Aneksa 4, a to je Ustav, tada usaglašen i Aneks 10. To je o visokom predstavniku. Ja imam svoj mandat i moram ga ispunjavati svidjelo se to nekome ili ne.

Dnevni avaz: A hoće li tako i ostati ili ćete nešto mijenjati?

Valentin Inzko: Možemo razmišljati o drugim modelima, ali mislim da će tako ostati u dogledno vrijeme dok članice PIC-a ne odluče drugačije. Jer, oni su, ne zaboravimo, Upravni odbor, dakle oni upravljaju, i u nekom smislu upravljaju i mojim radom. Ali, mogu vam odavde iz Njujorka reći da se o tome momentalno ne razmišlja.

Dnevni avaz: Kada ste već spomenuli Vaše dobre odnose s Beogradom, ne čini li Vam se da Dodik i Tadić igraju neku igru, kako to kažu u Americi, “dobrog i lošeg policajca”, a da u biti rade isto, pri čemu Dodik, iako je Bosanac, više radi ili navija za Srbiju nego za BiH?

Valentin Inzko: Predsjednika Tadića poznajem već 29 godina.

Upoznao sam ga kada sam bio mladi diplomata, zadužen za štampu i kulturu, 1982., u Beogradu, a tada sam upoznao i njegovu porodicu. Moram reći da su sve izjave (o BiH, op. a.) predsjednika Tadića konstruktivne i korektne. Iako njemu nije teško zbog ovih izjava, recimo Srebreničke deklaracije, pa Istanbulske deklaracije, on politički u Srbiji uvijek gubi poslije toga... Kada je prošli put bio u Sarajevu i posjetio kuću gdje se rodio i živio šest godina, osam prozora se otvorilo i svi su ga toplo pozdravili. Mislim da je takav njegov osjećaj prema Sarajevu. A predsjednik Dodik zato je kritikovao Beograđane, zašto oni imaju takav odnos prema Sarajevu.

Odgovor skepticima

Dnevni avaz: Kako odgovoriti skepticima poput mene, može li se takvom strategijom pomoći da odgovornost bh. političara evoluirala sama po sebi nabolje, a da Dodik postane bar "politički Bosanac"?

Valentin Inzko: Prvo moram reći da su neki ljudi ili mediji u Federaciji doista opsjednuti Dodikom. On, naravno, dosta puta daje problematične izjave. Ali, zamislite kada bi čovjek tako sa svojom suprugom svaki dan postupao, da joj upućuje samo negativne komentare, onda taj brak ne bi imao mnogo šansi. Što se Dodika tiče, zaista bismo ga željeli vidjeti da on koristi svoje pozitivne talente, jer, osim negativnih, on ima i te druge talente. Rekao sam mu to lično: On bi mogao biti lokomotiva cijelog regiona...

Dnevni avaz: A bi li prvo mogao biti "politički Bosanac"?

Valentin Inzko: Da! I to bi on mogao biti. On je jedanput rekao i u više navrata ponovio lijepe riječi za BiH. Recimo, za međuentitetsku liniju jedanput je kazao da se ona u budućnosti neće osjećati. Treba ga na to podsjetiti! On je, ipak, dijete s Kozare, a roditelji su mu bili antifašisti.

Dnevni avaz: O čemu ćete razgovarati u Vašingtonu i jesu li

istinite medijske tvrdnje da Amerika navodno mijenja svoj odnos prema zapadnom Balkanu?

Valentin Inzko: Osim predavanja na Univerzitetu "John Hopkins", susrest ću se sa zamjenikom državne tajnice Vilijamom Bernsom (William Burns), a bit ću i u nacionalnom Vijeću za sigurnost (u Bijeloj kući, op. a.). Što se Amerike tiče, mislim da državna tajnica Hilari Klinton (Hillary Clinton) ima jedan vrlo interesantan pristup, kroz upotrebu "soft diplomatije", koja je u svijetu bila vrlo uspješna, a ona je koristi na vrlo inteligentan način. Istovremeno, osjećam povećani interes Obamine administracije, pogotovo državne tajnice, jer na kraju ona je i emocionalno vezana uz BiH preko svog muža.

Dnevni avaz: Po čemu to osjećate?

Valentin Inzko: Recimo, prošle godine, a na to upravo sada treba podsjetiti, mislim da je to bilo 18. oktobra, gospođa Klinton odlučila se da, od nekih 180 do 200 američkih ambasada u svijetu, dođe i otvori novu Američku ambasadu u Sarajevu. Ne bi se to u BiH smjelo zaboraviti. Očito, njoj je bilo vrlo važno da osobno otvori baš tu ambasadu. Treba opet podsjetiti i na njen sastanak s bošnjačkom, srpskom i hrvatskom omladinom u Sarajevu. Ona se doista oduševila tim skupom od oko 400 mladih. Znam, isto tako, pouzdano, kad god je Hilari Klinton imala sastanak s evropskim ili svjetskim liderima, ona se raspitivala kako idu stvari u BiH. Tako je i s njenim interesom u Stejt departmentu. Zato sam joj veoma zahvalan, da pored svih problema, od Libije do Sirije, i krize eura, ona nalazi vremena da se taj interes za BiH nastavi.

Dnevni avaz: No, hoće li se taj obnovljeni američki interes za BiH, promijeniti?

Valentin Inzko: Ja očekujem taj kontinuitet. A kada je riječ o potpredsjedniku Bajdenu, sjećate se njegovog obećanja o dolasku tadašnjeg zamjenika državne tajnice Stajnera

(Steinberg) u Sarajevo? On je dolazio u BiH ravno šest puta; samo je u Japanu bio još toliko puta od svih drugih zemalja svijeta. To su činjenice.

Puna torba kritika

Dnevni avaz: U UN ste došli s torbom punom kritika zbog izostanka političkog kompromisa u BiH. Šta Vi možete učiniti da se taj kompromis ubrza ili dosegne barem u neko doba?

Valentin Inzko: Za Vijeće sigurnosti izdvojio sam samo neke izjave koje su bile najdeplasiranije, ali mislim da je odgovornost kod šest stranaka, jer su one dobile mandate od svojih birača da se dogovore i sastave vladu . A BiH je, evo, 13 mjeseci bez nove vlasti. Birači su ih birali da vladaju, a ne samo da pričaju, pa ovih šest stranaka zato ima najveću odgovornost. Imam ipak neke signale, jer sam u stalnom kontaktu sa strankama, i mislim da se baš ovih dana može, ipak, nešto pomoći.

Dnevni avaz: Znači, poslije Vašeg boravka u SAD, imate više optimizma da će Vas u Sarajevu dočekati konkretni koraci prema uspostavi vlasti?

Valentin Inzko: Možda zvuči cinično da sam optimista poslije 13 mjeseci bez nove vlade, ali je tako.

Jedino se BiH ne može zaštititi

Dnevni avaz: Je li američki Dejton, zapravo, kriv za ovakvo stanje u BiH?

Valentin Inzko: Dejton je, naravno, donio mir, završen je rat. Ali, istina je da je ustavna struktura vrlo komplikovana i skupa. To je, međutim, bilo potrebno. Alija Izetbegović želio je državu i ona je opstala. Srbi su tražili Republiku Srpsku i dobili su je. Hrvati su tražili kantone i dobili su ih. Mnogo je tu mehanizama kako svako može sebe štititi. Ti su mehanizmi sada u nekom smislu kontraproduktivni, jer mnogo je

zloupotrebe. Jedino bh. država ne može štiti samu sebe.

Dnevni avaz: Kako se uopće sve to može prevazići?! Da li samo reformama, kao što je provođenje odluke u slučaju "Sejdić – Finci", ili nekim novim barem političkim bosanstvom kako bi se izašlo iz političkog ćorsokaka u koji je BiH satjerana?

Valentin Inzko: Treba to biti jedan dobar miks individualnih i građanskih prava i prava konstitutivnih naroda, da dođe do jedne fine mješavine. Da u BiH bude normalno kao što je to, recimo, u Poljskoj, u kojoj je jedan fenomenalni premijer Tusk predstavnik nacionalne manjine, Kašubi, koje je svega oko 200.000 među milionima Poljaka. I nikome to ne smeta! Imate i predsjednika Slovačke hrvatskog porijekla – Gašparovića. Ili, recimo, i bivši slovački predsjednik Šuster bio je Nijemac. Građani BiH moraju dobiti istu šansu s ostalima.